

ГОРАНЦИ У СВЕТЛУ РАЗГОВОРА У РАМБУЈЕУ*

У процесу етнонационалне диференцијације и конфронтације пре распада СФРЈ, Горанци као етничка заједница појављују се као фактор стабилизације етнонационалних односа у Србији са високим степеном цивилизованог понашања и одлучном опредељеношћу да дели судбину у *својој* земљи.

Горанци образују релативно хомогени етнодемографски систем развијеног својства хомеостазе из које произилази посебан етнички идентитет и то представља основу формирања горанске етничке заједнице. Она је створена дуготрајним антропогеографско-етнопсихолошким процесом. Почетну тачку и основу чини православна српско-словенска популација. Исламизација Горанаца завршена је средином прошлог века. Горанска етничка заједница се по свом културном и етнопсихичком ентитету битно разликује од свих муслиманских популација у претходној Југославији. Поред свих притисака у најтежим временима великих историјских промена, ерозији географског простора, Горанци су одолели и нису дозволили растакање и ишчезавање етнодемографског система. Они су остали као посебна етничка заједница зато што су имали чврсту везу са својим завичајем и матицом. Горански етнокултурни ентитет је дефинитивно сублимиран у категорију посебне етничке заједнице изјашњавањем по националној припадности и матерњем језику при попису становништва 1991. године.

Горанска етничка заједница је данас потпуно интегрисана у друштвено-економски и политички живот Републике Србије. То се огледа и у постојању посебне територијалне јединице - општине Гора. Састав становништва општине је 95% Горанаца и 5% осталих. У општини живи незнатан број Албанаца. Преко институција система у Републици Србији израђени су, или је у току израда, планова развоја у свим сферама друштвеног живота, а у циљу бржег развоја општине и квалитетнијег живљења грађана на тим просторима.

Нажалост, последњи догађаји на Косову и Метохији представљају најтежу окупацију од стране Шиптара и прети опасност да Горанци изгубе

---

* Аутор: мр Ибро Ваит, председник Етничке заједнице Горанаца

вредности које су красиле Заједницу а која је одолевала вековима свим искушењима. Историјска је одговорност свих да такве процесе спречимо.

Посебно место за горанску етничку заједницу имају разговори у Рамбујеу. То је би скуп на коме је учествовала делегација Републике Србије у циљу решавања проблема на Косову и Метохији мирним путем. Посебно је важно нагласити да је у делегацији био и представник горанске етничке заједнице (аутор овог текста).

Разговоре у Рамбујеу смо схватили као могућност да се нађу најбоља решења која би задовољавала интересе сваке националне заједнице које живе на Косову и Метохији. Горанска етничка заједница је то схватила као приоритетан задатак и једино решење које би очувало мултиетнички и мултиконфесионални састав на Косову и Метохији. Присуство представника Горанаца у Рамбујеу - била је то, још једна, потврда да смо признати као посебност и да представљамо фактор који се не може заобити у решавању проблема на Косову и Метохији.

Наше залагање је било да се разговори воде директно јер би постигнути резултат одговарао свим националним заједницама. Ипак се то није десило. Моћници са Запада "измислили" су да је боље разговарати преко посредника. Тако је почео један тежак и мучан разговор са људима који су, скоро би се могло тврдити, унапред себи одредили циљ - отцепљење Косова и Метохије од Србије и непоштовање свих других који не мисле као они. Етничка заједница Горанаца заступала је принцип очувања суверенитета Републике Србије и суштинску економију Косова и Метохије у оквиру уставно-правног система Републике Србије.

Предлози горанске етничке заједнице били су у духу мултиетничког састава становништва Косова и Метохије. У том смислу залагали смо се да Покрајинска скупштина буде дводомна или једнодомна са делом којим би се бирао паритетно за све етничке заједнице. Право вета сваке етничке заједнице на одлуке које би угрожавале њене интересе спречавало би мајоризацију као политички метода за остваривање интереса најбројније етничке заједнице. Покрајинска влада формирала би се тако да је обезбеђена заступљеност сваке етничке заједнице. Локална власт у срединама где је састав становништва мешовит користила би исте принципе. Били смо против институција које су обележје државе: председник Косова, устав, врховни суд, уставни суд, самостално судство и полиција.

Залагали смо се за формирање судова етничких заједница који би решавали проблеме наслеђа и других односа карактеристичних за дотичну заједницу. Судије би морале задовољавати, пре свега, мултиетничке критеријуме за избор. Такође би могла да се формира и локална полиција чији би састав одговарао саставу становништва локалне средине. Она би била интегрисана у систем Републике Србије.

Суштинска аутономија огледала би се у коришћењу додатних права. Та права би дефинисала свака етничка заједница. Финансирање остваривања додатних права пало би на терет саме етничке заједнице.

Нисмо имали прилику да видимо и анализирамо све анексе предложеног споразума а нарочито војни анекс. Разговори су завршени без потписа докумената. Договорено је да се исти наставе у Паризу.

Почетак разговора у Паризу био је велико изненађење за нашу делегацију када су посредници саопштили да смо прихватили предлог из Рамбујеа, а да сада треба разговарати само о војном анексу.

НАТО државе су напале нашу земљу бомбардујући је читавих 78 дана. Општина Гора није била поштеђена од тог бомбардовања. На тако малом простору пало је много бомби које су уништиле привредне објекте ДД "Шар-прџизводи", ТВ репетиторе и све карауле на граници са Републиком Албанијом. У борби против непријатеља учествовали су и Горанци у јединицама Војске Југославије и МУП-а. Општина Гора је имала најмасовнији одзив за мобилизацију свих 78 дана. Горанци су били на бранику Републике Србије и СР Југославије. Бранећи отаџбину, своје животе је дало 7 војника и цивила а више десетина их је рањено. За време бомбардовања Гору је напустило око 4.500 становника.

Потписивањем војно-техничког споразума и доношењем резолуције 1244 Савета безбедности створен је вакуум одласком наших снага безбедности. Тај вакуум су искористили терористи из тзв. ОВК и наоружани ушли на територију наше земље заједно са пљачкашким бандама из Албаније и уз помоћ албанског становништва из Опоља.

Горанци су поштовали Резолуцију 1244 Савета безбедности али ни су били заштићени од стране припадника КФОР-а из немачког састава. То су искористили албански екстремисти и терористи из тзв. ОВК да би показали своју "моћ" и терором успоставили албанску власт са истакнутим симболима: застава, натписи и друго - који представљају Републику Албанију. Горанци су истерани са својих радних места и исељени из својих станова на најбруталнији начин. Ни једна јавна служба СО Гора не функционише што представља претњу за опстанак и останак на тим просторима.

Вековима су Горанци чували свој идентитет преко језика. Данас прети опасност да то изгубе јер се по школама уводи албански или некакав бошњачки језик. Ово је највећа опасност за опстанак Горанаца. Нема личне и имовинске сигурности. Центар општине Гора - Драгаш је посебно у опасности јер албански екстремисти неће да признају Гору као посебну општину из познатих разлога. Свакодневно се из Горе исељавају грађани тражећи уточиште на просторима централне Србије или у иностранству. Опстанак на тим просторима Горанске етничке заједнице доведен је у питање. Припадници КФОР-а и цивилне мисије не извршавају задатке из Резолуције 1244 чиме угрожавају основна људска права Горанаца. Без школа на матерњем српском језику, без средстава за живот, за здравствену заштиту, за

информисање и друго прети историјска опасност да Гора остане празна и да Горанци изгубе свој идентитет кога су љубоморно чували кроз векове. Прети албанизација. Међународне снаге које су добиле мандат да штите све грађане на тим просторима дозвољавају да то раде са Горанцима пред њиховим очима.

Апелујемо на све да спрече геноцид над тим људима и дозволе да они сами одаберу свој пут и очувају своје прадедовско.

Дакле, у Рамбујеу смо добили признање да смо посебност, али догађаји који су се дешавали после тога прете да избришу из списка једну популацију која је одолевала свим великим историјским променама на овим просторима - чувајући свој идентитет. Горанци од вајкада за своју државу имају Републику Србију и за њу су се борили и бориће се за очување њеног суверенитета и територијалног интегритета.